

Dzimumu līdztiesības komitejas 29.sēde

PROTOKOLS

Rīgā, Zoom sistēmā

2020. gada 16.decembrī

Sēdi vada:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (LM) valsts sekretārs, Dzimumu līdztiesības komitejas (Komiteja) vadītājs

Sēdē piedalās:

Laila Balga, biedrības “Sieviešu tiesību institūts” valdes priekšsēdētājs

Lauris Bokšs, “Biedrības ģimenes atbalstam “Tēvi”” loceklis

Paula Feldmane, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta referente (Sanitas Rancānes-Delekolē, Kultūras ministrijas Iekšējā audita nodaļas direktora p.i. vietā)

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte, Komitejas vadītāja vietniece

Edīte Kalniņa, biedrības “Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls” valdes locekle

Gundega Krastiņa, Satiksmes ministrijas Attīstības un finanšu plānošanas departamenta vecākā referente (Satiksmes ministrijas Attīstības un finanšu plānošanas departamenta direktores Baibas Vīlīpas vietā)

Elita Kresse, biedrības “Latvijas Pašvaldību savienība” padomniece ārējo sakaru jautājumos

Pēteris Leiškalns, biedrības “Latvijas Darba devēju konfederācija” sociālās drošības eksperts

Līva Matuzele, biedrības “Centrs MARTA” politikas koordinatore

Daina Mežecka, Ziemeļvalstu ministru padomes biroja Latvijā padomniece sociālajos jautājumos

Aleksandrs Muhlinkins, biedrības “Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība” valdes priekšsēdētāja vietnieks

Konstance Pīlēna, Valsts kancelejas Valsts pārvaldes politikas departamenta Valsts pārvaldes cilvēkresursu nodaļas konsultante cilvēkresursu jautājumos

Sandris Rāgs, Tieslietu ministrijas Cilvēktiesību departamenta Vispārējo cilvēktiesību nodaļas jurists

Ilze Slokenberga, Zemkopības ministrijas Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta Stratēģijas analīzes nodaļas vadītāja vietniece

Agnese Zarīte, Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja juriskonsulte

Agnese Zīle-Veisberga, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Politikas izstrādes nodaļas vecākā referente

Uzaicinātie dalībnieki:

Ērika Gromule, Valsts kancelejas Valsts pārvaldes politikas departamenta Cilvēkresursu politikas nodaļas vadītāja

Diāna Jakaite, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktore

Kristīne Pakārkle, Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskā padomniece

Andra Voiciša, Valsts kancelejas Valsts pārvaldes politikas departamenta Cilvēkresursu politikas nodaļas vadītāja

Sēdē nepiedalās:

Undīne Andersone, Ārlietu ministrijas Starptautisko organizāciju un humanitāro jautājumu departamenta Humanitāro jautājumu nodaļas vecākā referente

Māris Bērziņš, Neatkarīgās policistu arodbiedrības valdes priekšsēdētājs

Inga Birzniece, Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vadītāja

Guna Gavrilko, Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas un analīzes departamenta Struktūras un militārā personāla attīstības plānošanas nodaļas vadītāja

Dace Helmane, biedrības “Korporatīvās ilgtspējas un atbildības institūts” izpilddirektore

Inete Ielīte, biedrības “Latvijas Bērnu forums” valdes priekšsēdētāja

Dainis Papāns, Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta juriskonsults

Ilze Vārpiņa, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības lietu ministrijas Reģionālās politikas departamenta Reģionālās attīstības plānošanas vecākā eksperte

Sēdi protokolē:

Natālija Pīlpa, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte

Sēdi sāk plkst. 9:00

1. Darba kārtības apspriešana

I. Alliks iepazīstina ar sēdes darba kārtību un jautā, vai dalībnieki vēlas pieteikt apspriešanai kādus papildu jautājumus.

Vienojas:

1.1. apstiprināt darba kārtību.

2. Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projekts

D. Jakaite iepazīstina ar LM izstrādāto Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projektu (Pamatnostādņu projekts). Informē par sabiedrisko apspriešanu, kas norisinās no 3. līdz 30.decembrim. Aicina arī Komitejas locekļus sniegt savu viedokli un komentārus.

L. Matuzele jautā, vai veidojot Pamatnostādņu projektu, ņemta vērā dzimtes perspektīva, piemēram, ir zināms, ka nabadzības risks sievietēm ir augstāks – vai tas ir ņemts vērā un kas Pamatnostādņu projektā paredzēts, lai risku novērstu vai mazinātu.

D. Jakaite atbild, ka Pamatnostādņu projekta pielikumā pievienots situācijas izvērtējums, kurā detalizēti tiek skaidroti aktuālie izaicinājumi, tostarp skatījumā no dzimuma perspektīvas.

L. Balga jautā, vai Pamatnostādņu projekta uzdevums ir stiprināt sistēmas vai veicināt cilvēka attīstību un iekļaušanos.

I. Alliks skaidro, ka Pamatnostādņu projekta mērķis ir cilvēka labklājības veicināšana, taču jāņem vērā, ka lai to paveiktu, būtiski pievērst uzmanību arī sociālās drošības sistēmas funkcionalitātei un efektivitātei.

E. Kalniņa jautā, kas Pamatnostādņu projektā tiek apzīmēts ar jēdzienu “mazāk aizsargātās grupas”. Vai tās ir domātas tikai maznodrošinātās personas vai ar to saprotams plašāks sociāli ievainojamo grupu loks?

D. Jakaite atbild, ka runa ir par plašāku personu loku, tostarp personām, kas cietušas no vardarbības.

P. Leiškalns izsaka atzinību par veiksmīgi definētiem mērķiem un to īstenošanas atspoguļojumu. Jautā, vai tiks vērtēts, kā personas ar invaliditāti ietekmēs nosacījums, ka par personām ar trešās grupas invaliditāti darba devējiem no 2021.gada 1.jūlija būs jāveic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas vismaz no minimālās algas, tostarp arī gadījumos, ja persona veselības stāvokļa dēļ nevarēs vai nevēlēsies strādāt pilnu darba laiku. Problēmu pastiprina tas, ka daļa no tām personām ar trešās grupas invaliditāti, kas šobrīd strādā pusslodzes darbu, darba tirgu pametīs. Par to jādomā un jāvērs uzmanība jau laicīgi.

D. Jakaite atbild, ka par šo jautājumu vēl arvien notiek diskusijas valdības līmenī. Aicina sekot LM Plāna Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti īstenošanu izstrādes procesam, jo paredzams, ka tajā jautājums atspoguļosies plašākā kontekstā.

E. Kalniņa jautā, vai ir paredzēti valsts atbalstīti psiholoģiskie pakalpojumi sociālās aizsardzības nozarē strādājošajiem. Vai un kādām grupām paredzēts atbalsts, lai cīnītos ar profesionālās izdegšanas risku? Vai ir ņemta vērā pandēmijas ietekme, piemēram, viesmīlības un ēdināšanas nozarē, kurā strādājošajiem būs nepieciešama rekvalifikācija?

D. Jakaite skaidro, ka sociālā darba speciālistiem jau šobrīd ir pieejams supervīzijas pakalpojums un to plānots turpināt arī nākamajos gados. LM saprot un apzinās, ka izdegšanu veicina vairāki faktori, tostarp, nepietiekams darbinieku skaits nozarē. Pamatnostādņu projekts paredz pasākumus, kas vērsti uz to, lai šobrīd nozarē nodarbinātajiem saglabātos motivācija strādāt, tomēr šis ir ne vien LM kompetences jautājums, bet risināms valdības līmenī. Attiecībā uz citām nozarēm – atbalsts pieejams tiem, kurus pandēmija ietekmējusi tieši, tostarp tiem, kuri zaudējuši darbu un reģistrējušies Nodarbinātības valsts aģentūrā. Šīs personas atbilstoši vēlmēm un iepriekš iegūtajai izglītībai un darba pieredzei tiek informētas arī par pārkvalifikācijas iespējām.

A. Zīle-Veisberga jautā, kā Covid-19 pandēmija ietekmējusi Pamatnostādņu projekta izstrādi. Vai ir radusies nepieciešamība mainīt mērķus un politikas rādītājus vai arī ir identificētas kādas jaunas problēmas?

D. Jakaite atbild, ka aktīvākais Pamatnostādņu projekta izstrādes process sakrita ar pandēmiju, līdz ar to Pamatnostādņu projektā izvirzītie mērķi un politikas rādītāji tika analizēti arī pandēmijas radīto sociālekonomisko seku kontekstā, taču nepieciešamība pēc būtiskām izmaiņām netika konstatēta.

P. Leiškalns jautā, vai ir plānots veikt pasākumus, lai vecāki bērna kopšanas periodā varētu bez ekonomiskām sankcijām (piemēram, vecāku pabalsta samazinājums par 70%) dalīt bērna

pienākumus uz pusēm, katram no vecākiem samazinot savu darba slodzi līdz 20 stundām nedēļā, tādējādi ļaujot abiem vecākiem saglabāt ciešu saikni ar darba vietu, kā arī nezaudēt karjeras izaugsmes iespējas.

D. Jakaite atbild, ka par šo jautājumu tiks domāts Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem (2019/11/58) pārņemšanas kontekstā.

L. Balga lūdz skaidrot, kāpēc Pamatnostādņu projektā nav atsauces uz Eiropas Sociālo tiesību pīlāru.

I. Alliks atbild, ka atsauce uz Eiropas Sociālo tiesību pīlāru iekļauta Pamatnostādņu projekta pielikumā.

D. Jakaite papildina, ka, neskatoties uz to, ka Pamatnostādņu projekta tekstā tiešas atsauces uz Eiropas Sociālo tiesību pīlāru nav, jāņem vērā, ka tā principi ir integrēti Pamatnostādņu projektā izvirzītajos rīcības virzienos.

K. Pakārkle jautā, kas ir domāts ar pensionēšanās nosacījumu pārskatīšanu. Kāpēc politikas izvērtējums nenotiek no dzimumu līdztiesības skatu punkta? Vai un kādas problēmas praksē konstatētas?

D. Jakaite skaidro, ka esošie pensionēšanās nosacījumi paredz pakāpenisku pensionēšanās vecuma paaugstināšanu, sasniedzot izvirzīto sliekšni – 65 gadi – 2025.gadā. Šis ir arī gads, kad nepieciešams pārskatīt paveikto un izvērtēt, vai nepieciešamas kādas papildus izmaiņas. Tas gan nenozīmē, ka noteikti kaut kas tiks arī mainīts, vienlaikus jāreķinās ar to, ka ir mainījušies darba tiesisko attiecību jautājumi, kā arī citi faktori, kas varētu radīt nepieciešamību pēc papildus vai jaunu pensionēšanās nosacījumu pārskatīšanu. Pamatnostādņu projekts paredz pasākumus, kas vērsti uz šādas nepieciešamības novērtēšanu.

A. Muhlikins aicina Pamatnostādņu projekta iekļauto pamatprincipu uzskaitījumā iekļaut arī solidaritātes principu. Papildus informē, ka plāno iesniegt detalizētus jautājumus un priekšlikumus sabiedriskās apspriešanas ietvaros. Aicina prezentēt Pamatnostādņu projektu arī Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes Sociālās drošības apakšpadomē.

D. Jakaite informē, ka priekšlikums pieņemts; tiks veikti attiecīgi papildinājumi. Informē, ka šobrīd Pamatnostādņu projekts tiek prezentēts dažādās formālās un neformālās LM sadarbības grupās, tostarp tiek organizēta atsevišķa sanāksme sadarbības partneriem.

Vienojas:

2.1. pieņemt zināšanai sniegto informāciju.

3. Komitejas izskatāmo jautājumu plāns 2021.gadam

A. Gaile iepazīstina ar LM sagatavoto Komitejas darba plāna 2021.gadam projektu. Informē, ka ir saņemti divu nevalstisko organizāciju priekšlikumi darba kārtības papildināšanai.

L. Bokišs iepazīstina ar biedrības “Tēvi” priekšlikumiem. Aicina veidot diskusijas par ieguvumiem no tēva dalības bērna kopšanā, jo īpaši veicinot ekskluzīvu tiesību uz bērna kopšanas atvaļinājumu ieviešanu līdzīgi, kā tas ir Zviedrijā un citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Vienlaikus jāpievērš uzmanība tēvu prasmēm un zināšanām par to, kā būt ar saviem bērniem ciešā kontaktā, kā balstīt un stiprināt ģimeni. Uzsver, ka desmit dienas ir pārāk īss periods saiknes izveidošanai ar bērnu un aicina rast risinājumu paternitātes atvaļinājuma pagarināšanai. Joprojām aktualizējams jautājums par vīriešu līdzvērtīgu iesaisti neapmaksātajā mājāsaimniecības darbā, ko tradicionāli uzņemas sievietes. Būtu vērts veicināt bērna labāko interešu principa ieviešanas praksi dažādos formātos un vidēs, piemēram, ģimenes plānošanā un darba devēju praksē. Pauž novērojumu, ka šobrīd sievietes līdz 30 gadu vecumam cieš no darba devēju nevēlēšanās pieņemt viņas darbā, jo paredzams, ka kādā brīdī sievietei dzims bērni

un droši vien būs nepieciešamība pēc prombūtnes. Savukārt uz vīriešiem, kuri vēlas izmantot iespēju doties bērna kopšanas atvaļinājumā vai izmantot attaisnotas prombūtnes iespējas bērna slimības vai citu iemeslu dēļ, skatās ar aizdomām. Redzams, ka tā vēl arvien ir salīdzinoši netipiska prakse. Ierosina sadarbībā ar Tieslietu ministriju risināt jautājumu par sadarbību ar bāriņtiesām saskarsmes tiesību noteikšanā laulības šķiršanas gadījumā, proti, vēl arvien liela daļa vīriešu saskaras ar bāriņtiesas stereotipiem par tēva iespējām nodrošināt pienācīgu aprūpi bērnam vairumā gadījumu primārās saskarsmes tiesības nododot mātēm, turklāt ne vienmēr veicot detalizētu izvērtējumu. Savukārt sadarbībā ar Veselības ministriju risināms jautājums par vīriešu attieksmes pret savu veselību un jo īpaši savas mentālās veselības stiprināšanu.

A. Gaile piedāvā ierosināto jautājumu par saskarsmes tiesību noteikšanu vērtēt nākamā gada trešajā ceturksnī, sarunai pieaicinot arī kolēģus no LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta. Izsaka pateicību par sniegtajiem ierosinājumiem.

E. Kalniņa pauž atbalstu biedrības “Tēvi” sniegtajiem priekšlikumiem, vienlaikus norāda, ka tie drīzāk būtu piemēroti iekļaušanai politikas plānošanas dokumentos un visticamāk nav atrisināmi Komitejas diskusiju ietvaros. Vienlaikus norāda, ka diskusijas starp valsts pārvaldi un nevalstiskajām organizācijām būtu jāstiprina jebkurā gadījumā. Jautā, vai Komitejas formāts to paredz darīt.

D.Jakaite norāda, ka dotu priekšroku, ja Komitejas sēdēs izskanētu ne tikai priekšlikumi identificēto problēmu risināšanai, bet arī veidotos diskusijas par aktuālajiem izaicinājumiem. Ņemot vērā, ka Komitejā pārstāvētas gandrīz visu nozaru ministrijas, šī ir iespēja paraudzīties uz jautājumiem no dažādiem skatupunktiem un, iespējams, nonākt arī pie idejām par efektīviem risinājumiem. Uzver, ka jau šobrīd Komitejas sēžu diskusijas sniedz ieguldījumu LM ikdienas darbā.

E. Kalniņa rosina turpmāk Komitejas sēdēs organizēt moderētas diskusijas par kādu no iepriekš aktualizētām tēmām, piesaistot akadēmiķus, pētniekus vai nozares ekspertus, kas radītu iespēju veidot plašākas diskusijas.

K. Pakārkle pievienojas priekšlikumam.

A Gaile izsaka pateicību par priekšlikumu un norāda, ka tas tiks ņemts vērā. Papildus aicina pārējos Komitejas locekļus iesūtīt savus priekšlikumus Komitejai līdz nedēļas beigām, ja tādi radušies.

Vienojas:

3.1. pieņemt zināšanai diskusijā minēto;

3.2. LM precizē Komitejas indikatīvo darba plānu 2021.gadam atbilstoši L.Bokiša un E.Kalniņas priekšlikumiem un izsūta Komitejas locekļiem zināšanai.

4. Diskusijas un citi jautājumi

A. Zīle-Veisberga informē, ka ir iesaistīta Eiropas Savienības Padomes Narkotiku ierobežošanas stratēģijas 2021.-2025.gadam izstrādē. Sākotnējā versijā minētā stratēģija ietvēra jēdzienus “gender,” “gender equality” u.tml., tomēr asās diskusijās Ungārija puda kategorisku iebildumu pret šādu jēdzienu iekļaušanu Eiropas Savienības dokumentos. Jautā, vai vēl kādas iestādes pārstāvis saskāries ar šādu situāciju.

P. Feldmane informē, ka arī Kultūras ministrijai ir šāda pieredze, kas spilgti izpaudās strādājot pie Eiropas Savienības Padomes Secinājumu projekta par dzimumu līdztiesību kultūras nozarē, proti, Polija un Ungārija puda līdzīgus iebildumus. Tā kā vienošanās netika panākta, minētais dokuments tika virzīts apstiprināšanai kā Eiropas Savienības Padomes prezidējošās valsts secinājumi, nevis Padomes secinājumi.

D. Jakaite papildina, ka LM ar minēto problēmu saskaras regulāri. Līdz šim ir izdevies rast kompromisu, tomēr tas gandrīz vienmēr panākts pēc smagām un asām diskusijām.

E. Kalniņa jautā, vai uz kādu no turpmākajām Komitejas sēdēm iespējams pieaicināt Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās ekspertus, lai uzzinātu par aktuālajiem jautājumiem Apvienoto Nāciju Organizāciju u.c. starptautisku institūciju darba kārtībā.

A. Gaile izsaka pateicību par ierosinājumu un norāda, ka tas tiks ņemts vērā plānojot Komitejas sēdes nākamajā gadā.

Vienojas:

6.1. nākamo Komitejas sēdi organizēt 2021. gada martā

Sanāksmi slēdz plkst. 10:35

Sanāksmes vadītājs

*Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko
parakstu un satur laika zīmogu*

I. Alliks